

Олена Позняк

Науковий керівник – викл. Вовчук Л. А.,

Чорноморський державний університет ім. Петра Могили

ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ІНДІЇ НА БЕЗПЕКОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ПІВДЕННОАЗІЙСЬКОГО РЕГІОНУ

У статті досліджуються відносини Індії з провідними країнами світу та країнами південноазійського регіону. Зосереджується увага на впливі цих відносин на безпекову ситуацію у Південній Азії.

This article investigates the relationship of India with leading countries and countries Southern Asian region. It focuses on the impact of course of of these relations on the security situation in South Asia.

В статье исследуются отношения Индии с ведущими странами мира и странами южно-азиатского региона. Внимание сосредоточено на влиянии этих отношений на ситуацию в сфере безопасности в Южной Азии.

Індія – найбільша держава Південної Азії, що володіє ядерною зброєю та значним економічним потенціалом. Недаремно саме вона вважається “гарантом безпеки” цього регіону.

За геополітичною схемою ООН до південноазійського регіону належать такі країни: Афганістан, Бангладеш, Бірма, Бутан, Індія, Мальдівські острови, Непал, Пакистан, Тибет та Шрі-Ланка. Характерною рисою регіону є велика ступінь конфліктованості та політичної нестабільності, чому слугують яскравим підтвердженням численні міжетнічні та міжконфесійні конфлікти, війни між двома ядерними державами регіону – Пакистаном та Індією. Даний регіон нерідко стає зоною, де переплітаються інтереси Індії, Пакистану, США та Китаю [3]. Регіональна безпека в Південній Азії ґрунтується, насамперед, на вираженій зовнішній політиці Індії не тільки по відношенню до країн регіону, а й до провідних держав світу.

Наявність сухопутних і морських кордонів з країнами Південної Азії, що є безпосереднім геополітичним оточенням Індії, грає величезну роль для системи регіональних міждержавних відносин. Природне домінування Індії, що зумовлює розвиток регіональної обстановки, викликає у сусідів недовіру до неї, породжує відчуття загрози їхній безпеці. Це призводить до активізації з їхнього боку спроб зміцнити своє становище на регіональній і міжнародній арені шляхом опори на великі держави, до прагнення винести невирішені питання у відносинах з Індією на суд міжнародної громадськості.

Розбіжності між Індією і сусідами виявляються у формі прикордонних, релігійно-етнічних та імміграційних проблем, розподілу водних ресурсів, мілітаризації і наявності ядерної зброї.

У цілому зовнішня політика країни на даному напрямку характеризується трьома складовими: • зовнішньополітичний курс є предметом “надпартійної” згоди; • вирішення ключових регіональних проблем, так само як і суперечки в двосторонніх відносинах, обмежуються рамками самої Південної Азії без залучення зовнішніх сил, які найчастіше створюють перешкоди мирному врегулюванню; • прагнучи до стабілізації регіональної обстановки, Індія намагається, перш за все, нормалізувати внутрішньополітичне становище в малих країнах, підтримуючи розвиток в них демократичних рухів.

Основну роль в системі міжнародних відносин в Південній Азії грають індійсько-пакистанські відносини, хоча протистояння двох даних держав значно знизилася в 2005 р. Зовні саме гостре протиріччя між двома країнами пов'язане з питанням про приналежність Кашміру. Тим не менше, незважаючи на різні національні інтереси і політичні системи, а також релігійну гетерогенність, Індії та Пакистану вдалося досягти мінімального консенсусу у взаємовідносинах.

Однак ситуація ускладнюється і буде ускладнюватися геостратегічним фактором, оскільки Пакистан перебуває на стику з мусульманськими країнами, завдяки зв'язкам з якими може отримувати додаткові економічні та військові можливості посилення своїх позицій у протистоянні з Індією, та наявністю в обох країн ядерної зброї [1].

За даними Стокгольмського міжнародного інституту дослідження проблем миру (SIPRI) за 2011 рік, ядерні потенціали обох країн складають приблизно по 110 боєголовок в кожній. Але ядерні сили країн не є оперативно розгорнутими, що знижує ризик ядерної загрози [3].

Міжнародна політична динаміка після подій 9/11 позначилася на відносинах між Індією та США. Своєрідним підґрунтям для форму-

вання індо-американського стратегічного партнерства було підписання Акта про мирне співробітництво США та Індії в сфері атомної енергетики в 2006 р. Індія набула ті ж права та обов'язки, що й визнані ядерні держави, чи, правильніше буде сказати, отримала усі переваги ядерної держави без накладання будь-яких обмежень.

У Пакистані твердо переконані, що індо-американська ядерна угода є прямим свідченням того, що Індія має небезпечні ядерні амбіції. Це впливає, зокрема, з того, що Індія, будучи державою, яка значно переважає інших регіональних гравців в Південній Азії в економічному, політичному та військовому сенсі, розвиває свої ядерні запаси незалежно від наявності будь-якої прямої чи прихованої ядерної загрози з боку Пакистану чи Китаю, оскільки з цими країнами відносини поступово налагоджуються.

Індо-американське нове стратегічне партнерство неодмінно стимулюватиме розвиток індійської системи ПРО, що становить основну загрозу забезпеченню ядерного стримування, оскільки загрожує новою ескалацією ядерної гонки в регіоні [4].

Південна Азія є природною сферою впливу Індії, проте присутність Китаю в даному регіоні і в Індійському океані останнім часом збільшується. Очевидно, що індійсько-китайські відносини на азійському просторі характеризуються боротьбою і суперництвом за вплив у регіоні.

Ядерна гонка озброєнь суттєво впливає на індійсько-китайські відносини і зовнішню політику країн. У 1964 році Китай провів свої перші ядерні випробування. Перед проведенням свого першого ядерного випробування в 1974 році, ядерна політика Індії була спрямована на подолання загрози з боку Китаю [2].

Отже, розглянувши усі аспекти зовнішньополітичної діяльності Індії в Південній Азії, можна зробити висновок, що при проведенні своєї зовнішньої політики Індія повинна бути гнучкою і зважати на міжнародну обстановку в регіоні, щоб попередити зіткнення інтересів як провідних країн, так і країн регіону. Основна увага повинна бути зосереджена на врегулювання індо-пакистанських відносин та ядерне стримування в регіоні.

Список використаних джерел та літератури:

1. Гуськова И.В. Современная политика Индии в области обеспечения безопасности в Южной Азии: итоги и уроки [Электронный ресурс] / И.В. Гуськова. – Режим доступа : <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream>. – Название с экрана

2. Савчак Н.Г. Індійсько-китайські відносини як чинник формування регіональної системи безпеки [Електронний ресурс] / Н.Г. Савчак. – Режим доступу : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/history/2011/147-134-31.pdf>. – Назва з екрана

3. Шелейко О.В. Набуття Пакистаном та Індією ядерної зброї як фактор укріплення стабільності в Південній Азії [Текст] / О.В. Шелейко // Гілея:науковий вісник. Збірник наукових праць. – К. : ВІР УАН, 2012. – Випуск 60 (№ 5). – С. 747-750

4. Ястремська І.М. Вплив індо-американської ядерної угоди на регіональну стабільність в Південній Азії [Текст] / І.М. Ястремська // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. – К. : ВІР УАН, 2011. – Випуск 48. – С. 765-769